

DANSK HISTORISK FÆLLESFORENING.

Aarsmøde i København den 18. Maj 1935.

Paa mødet var følgende foreninger og institutioner repræsenterede: *Den danske historiske forening, Jysk selskab for historie, sprog og litteratur, Selskabet for dansk genealogi og personahistorie, De historiestuderende, de historiske samfund for Frederiksborg amt, Københavns amt, Holbæk amt, Sorø amt, Fræstø amt, Lolland-Falster, Odense og Assens amter, Hjørring amt, Thy og Hanherred, Aalborg amt, Viborg amt, Ringkøbing amt og Ribe amt, endvidere Nationalmuseets 1. og 2. Afdeling, Dansk folkemuseum, Samlingen paa Rosenborg, Dansk post- og telegrafmuseum, Københavns bymuseum, Nordsjællands museumsforening, »Den gamle by« i Aarhus, museerne i Kalundborg, Holbæk, Vordingborg, Maribo, Bogense, Middelfart, Odense, Svendborg, Hjørring, Try, Aalborg, Nykøbing Mors, Randers, Djursland, Herning, Ringkøbing, Varde og Kolding, fremdeles Stednavneudvalget, Dansk folkemindesamling, Rigsarkivet, samt landsarkiverne for Sjælland og Fyn.*

Da Rigsarkivets foredragssal ikke kunde rumme det store antal repræsentanter, afholdtes mødet iaar i Oldskriftselskabets sal i Nationalmuseet.

Mødet begyndte kl. 13. *Formanden*, professor *Knud Fabricius*, bød velkommen og udtalte nogle mindeord over adjunkt *Rasmus Balslev*, foreningens tidligere sekretær (sml. s. 94). Derefter meddelte formanden resultatet af styrelsens gennemgang af aarbogsartiklerne for 1933. Man havde besluttet at prisbelønne lærer *Rasmus Mortensen*, *Lindeballe*, og gaardejer *Søren Alkærsig*, *Vejen*, med 200 kr. til lige deling for deres behandling af jærnuudvindingens historie i Jylland.

Styrelsen havde vedtaget følgende udtalelse:

Rasmus Mortensen: Oldtidsjærn III. *Søren Alkærsig*: Oldtidsjærn i Kirkegaardsdigerne. (Fra Ribe Amt 1933).

Begge Forfattere, der er produktive Medarbejdere af deres Amters Aarbøger, har i Aargangen 1933 skrevet om andre Æmner. Naar imidlertid Dansk Historisk Fællesforenings Styrelse har ønsket at fremhæve de to Bidrag om den jydsk Jærnuudvindingens Historie, er det ikke mindst, fordi disse Afhandlinger (fremfor flere af de andre) er Vidnesbyrd om, hvilken Betydning Undersøgelserne i Marken kan have for den historiske Forskning.

Lærer *Rasmus Mortensen* gjorde sine første Iagttagelser vedrørende Jærnføremøster i sit eget Sogn, *Lindeballe*, i Aaret 1917, kort inden *Dr. Niels Nielsen* begyndte de Studier af Jærnuudvindingen i Jylland, som resulterede i hans store Afhandling i Oldskriftselskabets Aarboek 1922. *Rasmus Mortensen* skrev sin første Artikel om jydsk Jærn 1920,

og efter nye Arbejder i Marken er Æmnet genoptaget i de senere Aar baade i Vejle og Ribe Amts Aarbøger. Ikke mindst Afhandlingerne i Ribe Amts Aarbog 1931 og 1932 indeholder meget nyt Stof.

Forstudierne til disse er foretagne i Samarbejde med Gaardejer Søren Alkærsig, og selv om det ikke skal glemmes, at Rasmus Mortensen paa dette Omraade har Prioriteten, har Bestyrelsen fundet det naturligt at dele Aarspræmien mellem de to Mænd, bl. a. fordi Alkærsig har uddybet Æmnet og fremdraget nye vigtige Momenter.

Der er endnu talrige Problemer i den jydsk Jærnuvindings Historie, og om Detailspørgsmaal og Tydninger (af Fænomenerne) vil der paa mange Punkter kunne diskuteres. Men hvor der er Liv og Grøde i Forskningen, er der ogsaa Meningsforskelligheder, og der er ikke Tvivl om, at de to Mænd ogsaa i deres seneste Bidrag har holdt Spørgsmaalet levende, og at deres friske Iagttagelser betegner væsentlige Fremskridt. Lokalforskningens Indsats paa dette Omraade viser, at Arbejdet med en enkelt Egns Minder kan række langt ud over dens Grænser og frem til store Hovedproblemer i Danmarks Kulturhistorie.

Formanden omtalte dernæst, hvorledes styrelsen paa opfordring af Hist. samf. f. Ringkøbing amt og med de øvrige amts-samfunds tilslutning havde foretaget dels en skriftlig og dels en mundtlig henvendelse til Undervisningsministeriet for at søge hindret, at statens tilskud til samfundene og fællesforeningen blev nedsat yderligere eller eventuelt helt inddraget. Man havde overfor ministeriet redegjort for det arbejde, foreningerne havde udrettet gennem udsendelsen af historiske aarbøger og andre særlige publikationer, ved afholdelse af foredragsmøder og udflugter, ved at virke for udgravninger og fredning af historiske mindesmærker m. m. Og man havde peget paa betydningen af dette arbejde, naar man nu stod overfor at skulle realisere tanken om en hjemstavnsundervisning i skolerne. Som resultat af henvendelsen kunde det meddeles, at der næppe i den nærmeste fremtid vilde blive rørt ved statstilskudet.

Til slut fremsatte formanden paa styrelsens vegne forslag om, at fællesforeningen skulde tilvejebringe *en vejledning i haandskriftlæsning*. Mangelen af en saadan havde længe været stærkt følt, og nu forelaa der en plan, udsprunget af forhandlinger mellem kgl. ordenshistoriograf, dr. Louis Bobé og et af styrelsens nedsat udvalg. Ifølge denne plan skulde bogen begynde med en udførlig behandling af den gotiske skrift paa dens højdepunkt, saaledes at skriftens normale karakter kunde læres deraf, og derefter skulde følge en fremstilling af haandskriftens udvikling fra reformationstiden til 1870erne. Begge disse afsnit foresloges udstyrede med efter tegnede prøver af de enkelte bogstaver. Og til fremstillingen skulde slutte sig en oversigt over de vigtigste i perioden brugte forkortelser, samt over talsystemet m. m. Endelig skulde bogen forsynes med et stort antal (ca. 40 sider)

skriftprøver med transskriptioner. Udgifterne ved fremstillingen af 800 eksemplarer à 8 ark kunde paa grundlag af indhentede rent foreløbige tilbud anslaaes til ca. 3000 kr. Til at udarbejde vejledningen foreslog styrelsen dr. Bobé. Det var tanken at an søge Carlsbergfondet om støtte til udarbejdelsen og udgivelsen.

Efter formandens beretning forelagde *kassereren*, dr. phil. *Holger Hjelholt*, regnskabet for 1934 (trykt nedenfor s. 96) og budgettet for 1935. Begge dele godkendtes.

Under den paafølgende drøftelse af formandens beretning fremsatte teglværksejer *M. E. Gulddal* (Viborg amt) forslag om, at samfundenes ansøgninger om statstilskud i fremtiden samledes under eet, saaledes at det blev fællesforeningen, der søgte paa alles vegne. Han mente, at der kunde opnaas mere ad denne vej, da staten var mere rundhaandet overfor fællesorganisationer end overfor enkeltforeninger. Fællesforeningen kunde saa af tilskudssummen afholde udgifter til løsning af visse fællesopgaver og siden fordele restbeløbet til samfundene efter disses medlemstal.

Overlærer *J. Aldal* (Ringkøbing amt) takkede styrelsen, fordi den havde fulgt opfordringen og havde gjort myndighederne opmærksomme paa, hvad samfundene udrettede. Han redegjorde nærmere for tilrettelægningsarbejdet i hans kres. Det var hans bestemte indtryk, at interessen for lokalhistorien var voksende i Vestjylland. Hvad den paatænkte vejledning i skriftlæsning angik, nærrede han tvivl om, at den kunde yde nogen hjælp, hvor det gjaldt læsningen af virkelig vanskelige ting som f. eks. gamle tingbøger o. l.

Formanden paaskønnede den tillid, Gulddal viste styrelsen ved sit forslag, men mente, at det næppe vilde blive nogen behagelig opgave at skulle forestaa fordelingen af statstilskudet.

Lærer *Albert Thomsen* (Holbæk amt) ansaa Gulddals forslag for uigennemførligt, da det næppe vilde faa tilslutning fra alle samfund. Planen om skriftlæsningsbogen fandt han højst interessant, men han tilraadede at sætte oplaget op til 1000.

Formanden vilde foretrække, at man nøjedes med 800, da man jo altid, hvis bogen blev udsolgt, kunde udsende et nyt oplag, hvor mulige mangler ved den første udgave kunde afhjælpes. Viceinspektør *Grunnet-Jepsen* (Varde bys museum) og dr. *Marius Kristensen* fremdrog en række eksempler paa, hvilke vanskeligheder tydingen af lidt ældre aktstykker voldte, ikke mindst offentlige myndigheder.

Rigsarkivar *Axel Linvald* (Den historiske forening) vilde varmt anbefale bestyrelsens forslag, men advarede mod at trykke for

stort et oplag. Pastor *P. Severinsen* (Sorø amt) fremhævede, hvor hjælpeløse præsterne ofte var, naar de skulde udstede attester paa grundlag af ældre kirkebøger. Han opfordrede fællesforeningen til at rejse kravet om, at der indførtes undervisning i læsning af gotisk eller gammeldansk skrift i latinskoler og seminarier. Det kunde passende gøres, naar bogen var færdig.

Gulddal: En opgave som denne har samfundsmæssig betydning; men den kan kun løses gennem en fællesoptræden af de historiske samfund. Deri og i andre opgaver ligger grundlaget for et samlet andragende til staten. Han nærede ikke nogen ængstelse ved at overdrage fællesforeningen at fordele tilskudet. Det kunde jo i forvejen fastsættes, hvor mange procent, der skulde gives til fællesopgaver, medens resten som sagt burde fordeles til samfundene i forhold til medlemstal. *Formanden* lovede, at forslaget skulde blive taget op til drøftelse. Imidlertid mente han ikke, at en fordeling efter medlemstallet var nogen god løsning; det var ofte de smaa samfund, det kneb haardest for.

Professor *Skautrup* (Jysk selskab) henstillede til bestyrelsen, at vejledningen kom til at omfatte ogsaa den ældre skrift, ikke blot den gotiske. Og forretter *Alby* (Djurslands museum) advarede mod at lægge bogen for videnskabeligt an.

Dr. *Holger Hjelholt* udtalte sin glæde over den modtagelse, bestyrelsens forslag havde faaet. Selv om han delte haabet om, at Carlsbergfondet vilde støtte bogens udgivelse, vilde han dog finde det rimeligt, om fællesforeningen af sin ganske vist meget beskedne formue ydede et bidrag; han ønskede derfor at vide, om repræsentanterne var villige til eventuelt at lade fællesforeningen yde et tilskud. Overfor professor Skautrup gjorde han opmærksom paa, at der fra arkivar Kromanns side netop nu vilde fremkomme en behandling af den ældre skrift. Men hertil kom, at medens en vejledning i den nyere skrift maatte have interesse og værdi for de allerfleste af samfundenes medlemmer, manglede det store flertal meget vigtige forudsætninger for at kunne benytte middelalderens kilder, nemlig bl. a. kendskabet til latin.

Professor *Frantz Dahl* (Stednavneudvalget) mente, at Justitsministeriet maaske vilde være interesseret i at støtte udgivelsen, hvis prisen paa bogen derved kunde nedbringes for de offentlige kontorers vedkommende.

Formanden udtalte, at bogens pris maatte sættes til 4 kr. for medlemmer af foreninger under fællesforeningen.

Museumsinspektør *Chr. Axel Jensen* aflagde beretning om museumsforeningens møde (se referatet ovenfor). Og arkitekt *Tide-*

mand-Dal overbragte en indbydelse fra Historisk samfund for Præstø amt til at afholde næste aarsmøde i Næstved, en indbydelse, der modtoges med tak.

Efter en kaffepause holdt kommunelærer *Alfred Jeppesen* det foran s. 25 ff. trykte foredrag om hjemstavnslære i københavnske kommuneskoler, hvorefter direktør *A. Fang* (Københavns amt) fremsatte nogle bemærkninger om tilrettelæggelsen af lokalhistorisk arbejde og omtalte de af Historisk samfund for Københavns amt paabegyndte hjemstavnsvandringer og hjemstavnsdage. Han opfordrede fællesforeningen til at tilvejebringe en »katekismus« i hjemstavnslære, en ledetraad for begynderne.

Gaardejer *Søren Alkærsig* (Ribe amt) bragte Alfr. Jeppesen en tak for det klare foredrag, og ogsaa kredslæge *J. S. Møller* (Kallundborg amt) udtrykte sin glæde over det. Det berørte, sagde han, en sag, som ogsaa museumsforeningen er optaget af. Det havde glædet ham at se, at skolekommissionens betænkning havde peget paa museerne som led i undervisningen. Der maatte imidlertid ændringer til fra oven, dels i undervisningsplanen og dels i vejledningen for undervisningen. Der maatte gives skolerne saa megen tid, at de kunde tage hjemstavnslæren op, og der krævedes en tilføjelse til seminarieloven. Baade geografi- og historieundervisningen maatte forandres, hvis man skulde naa videre end til enkelte læreres arbejde i den angivne retning. Kun ved at knytte undervisningen til børnenes erfaringer kunde man vække deres interesse.

Bankdirektør *Chr. Jørgensen* (Aalborg amt) omtalte sine erfaringer som foreviser for børn og voksne. Han mente, at man lidt efter lidt kunde føre børnenes og derefter lærernes interesser i den rigtige retning. Vel manglede der meget; men kunde et ministerielt cirkulære raade bød herpaa?

Albert Thomsen (Holbæk amt): Samfundene kan ikke blive ved med de gamle metoder. Vi savner helt tilknytning til de store arbejderlag. Et rundspørge til amtssamfundene vilde sikkert give en interessant statistik til belysning af deres rekrutering. Ikke blot med klassefordelingen, men ogsaa med aldersfordelingen er det galt fat. Det gælder om at vinde en ny medlemsstab. Den historiske følelse begynder ikke i Rom, men i hjembyen. Ogsaa gasværket og elektricitetsværket maa med ind i undervisningen.

Formanden havde været meget glad for Alfr. Jeppesens foredrag, ikke mindst for dets moderate karakter. Man kunde meget godt i undervisningen drage en linie fra rigsdagen til det engelske parlament og maaske ogsaa fra sogneraadet dertil. Men det

maatte ikke glemmes, at undervisningen skulde føres videre end til hjemstavnsens historie, at denne kun var en vej til at forstaa Danmarks- og verdenshistorien. Direktør Fangs forslag om at lade udarbejde en vejledning for hjemstavns-lære og hjemstavns-forskning fandt han udmærket.

Dagen sluttede med fællesspisning paa restaurant Wivex, hvor den gode stemning kulminerede, da det efter bordet lykkedes at faa *Søren Alkærstig*, museumsforstander *H. P. Hansen*, Herning, og landsarkivar *Hans Knudsen* i fortællerhjørnet.

Om søndagen foretoges en godt besøgt og meget vellykket udflugt til Helsingør, hvor museumsinspektør *Knud Klem* viste os Kronborg og det velindrettede Handels- og søfartsmuseum. Om eftermiddagen gennemgik vi St. Olai og St. Marie kirkerne samt klosteret og modtog gennem magister *Chr. Axel Jensens* foredrag ikke blot et levende og meget smukt indtryk af middelalderens bygningskunst og byggeteknik, men fik ogsaa et indblik i livet i disse bygninger.

IN MEMORIAM.

RASMUS L. BALSLEV.

Selv om Dansk Historisk Fællesforening ikke led noget direkte Tab ved sin tidligere Sekretærs uventede Bortgang, var det dog umuligt andet, end at Foreningen i sin Helhed og Styrelsen i Særdeleshed maatte føle alvorlig Sorg ved denne Meddelelse. Adjunkt Balslev tiltraadte Stillingen som Sekretær i 1926 og beklædte den ialt i seks Aar. Det var en Tid, hvorunder Foreningen var Genstand for en kraftig Udvikling, der gav sig Udtryk i en Vækst fra 39 til over 100 Medlemmer. Nye Opgaver bankede paa Døren, og Arbejdet blev ikke mindre for Sekretæren derved, at Formanden i Løbet af det første Aar ved Sygdom var forhindret i at deltage deri. Adjunkt Balslev tog med Kraft fat paa sin Gerning; som Redaktør af Tidsskriftet udvidede han de vejledende Oversigtsartikler til at omfatte nye Omraader; han forberedte efter hinanden de tre Aarsmøder i Sønderborg 1928, Bornholm 1930 og Aarhus 1932, og han havde en betydningsfuld